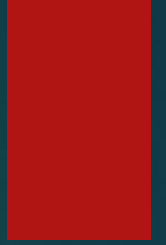
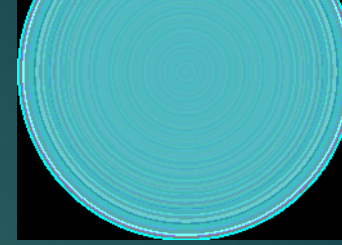


Stylistika (1)





Styl a stylistika

Obecně jednotný ráz uměleckého díla, od 19. stol. i obecnější význam (styl oblékání, hudby, sportu atd.).



Jazykový styl: výběr a uspořádání jazykových prostředků; v komunikátu princip organizace jazykových jednotek utvářející jednotu (dle komunikačního záměru).

Stylistika: lingvistická disciplína (alespoň v češtině), studium stylu analýzou textů, hledání zákonitostí stylizace jazykových projevů.

Stylémy (estilemas): prvky aktivující stylově text, mající stylovou hodnotu (s ohledem na celé sdělení).





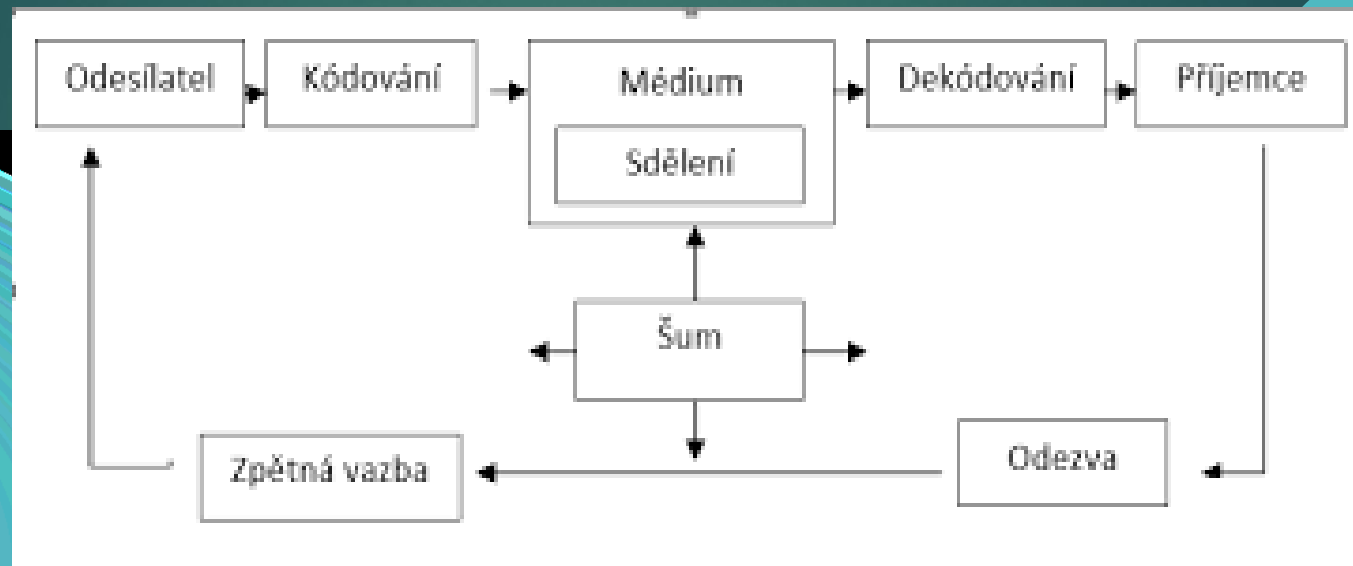
Jazyk a komunikace

Jazyk (lingua): systém jazykových jednotek a pravidel jejich kombinování.

Promluva (habla): konkrétní realizace jazyka (proces a produkt)

Mluva (linguaje): souhrn jazykových prostředků užívaných v určitém prostředí

Komunikační akt



Komunikační situace: vztah mezi všemi účastníky a složkami komunikačního aktu

Komunikační záměr, strategie, efekt

Jazykový projev = komunikát, text



Jazykové a stylové normy

Strukturní (jazykové) normy: pravopisná, výslovnostní, gramatická, slovo tvorná, syntaktická

Stylové normy: podle povahy a komunikačního cíle promluvy (volba žánru a funkčního jazyka). Prosazovány školním vzděláním (většinou pouze psaná forma), společenským tlakem a vývojem + módou.

Komunikační normy: součást sociálních norem (jazyková kompetence vs. pouhá znalost jazyka).



Stratifikace národního jazyka

Spisovný jazyk (*lengua estándar, culta*): jediná kodifikovaná forma jazyka, norma (Ústav pro jazyk český AV ČR). Neosobnost, oficiálnost. Oblastní variety (např. výslovnost **sh**: *schromáždění* vs. *zhromáždění*)

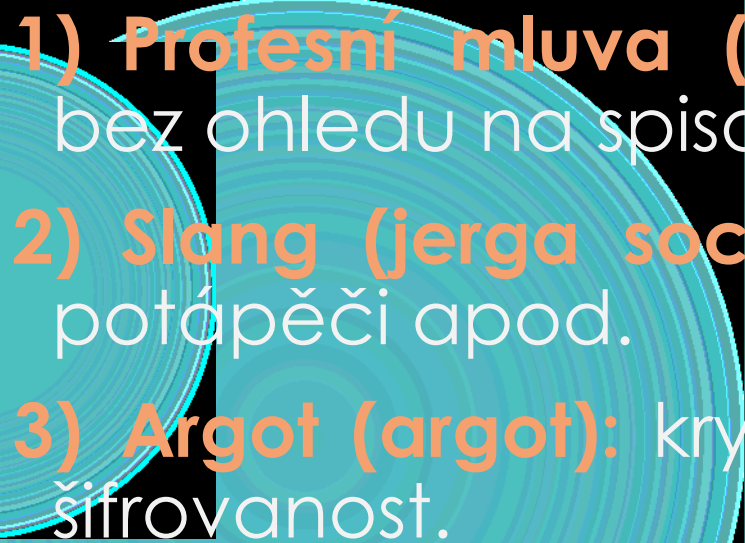
Hovorový jazyk (*lenguaje coloquial, popular*): spisovný jazyk + tolerance nespisovných prvků (smíšený), pro běžné dorozumívání.

Nespisovné útvary (*variedades diatópicas y diastráticas*): dialekty, interdialekt (poslední vývojové stadium tradičních dialektů, včetně inovací a stírání dialektálních rozdílů, pronikání spisovného jazyka (např. východomor., středomor. – i Brno; v Čechách jediný interdialekt – obecná čeština).



Stratifikace národního jazyka

Polóútvary národního jazyka:

- 1) Profesní mluva (jerga profesional):** speciální terminologie, bez ohledu na spisovnost (železničáři, horníci atd.).
 - 2) Slang (jerga social):** společenská solidarita, např. myslivci, potápěči apod.
 - 3) Argot (argot):** kryptická mluva izolovaných skupin; podsvětí, šifrovanost.
- 



Spisovnost a nespisovnost

Spisovný (národní) jazyk tvořící normu vs. nespisovné útvary (dialekty, obecný jazyk)

Tato dichotomie se původně kryla s rozdílem mezi psaným a mluveným jazykem (psali jen vzdělanci). S demokratizací vzdělání posun: veřejné vyjadřování vs. soukromé či důvěrné.

V literatuře pokusy o věrné ztvárnění řeči postav: přechodová oblast mezi psaným a mluveným jazykem, imitace mluveného jazyka (někdy ale vztah opačný: neumělé a nespisovné psané projevy vs. spisovná televizní debata odborníků).



Typy stylů

Styl singulární (pouze konkrétního textu), autorský, dobový, určité literární školy, žánrový.

Objektivní styly: projevy psané vs. mluvené, veřejné vs. soukromé, připravené vs. spontánní.

U mluvené formy komunikace součástí stylu i prostředky neverbální (gesta, mimika), u psané formy prostředky grafické.

Užití výrazových prostředků automatizované (obvyklé pro určitý typ textu a styl) vs. aktualizované (neobvyklé)





Slohotvorní (stylotvorní) činitelé

Podmínky jazykového projevu (objektivní a subjektivní)



1. Objektivní slohotvorní činitelé:

- 1) Základní funkce komunikátu (dorozumívací, sdělná, odborně-sdělná, vzdělávací, získávací, esteticky-sdělná vs. pouze dorozumívací.)
- 2) Ráz komunikátu (soukromost vs. veřejnost, ráz oficiální, polooficiální, neoficiální)
- 3) Situace a prostředí (prostředí známé, neznámé, hlučné, vzdálenost mezi účastníky...)

Slohotvorní (stylotvorní) činitele

1. Objektivní slohotvorní činitele (pokračování):

- 4) Charakter adresáta (známý vs. neznámý, ohled na vzdělání, věk, pohlaví atd.)
- 5) Užitá forma komunikátu (monolog vs. dialog, mluvený vs. psaný)
- 6) Míra připravenosti (předem připravené komunikáty vs. spontánní, nepřipravené)
- 7) Téma (ovlivňuje výrazivo a stylovou sféru komunikátu)

Slohotvorní (stylotvorní) činitele

2. Subjektivní slohotvorní činitele (osobnost autora): intelekt, logické myšlení, rozhled, povolání, povaha, fyzický a psychický stav, osobní záliby a zvyklosti, smysl pro jazyk...

Subjektivní činitele jsou nejpatrnější v uměleckých textech, v publicistickém stylu pak v analytických žánrech (komentář, glosa atd.).

Členění textu

- 1) **Horizontální (lineární):** začátek, střední část, závěr; dělení na odstavce (u delšího textu i na kapitoly)
- 2) **Vertikální:** hierarchie informací a jejich provázanost v textu; řeč autora a postav

Koheze textu: výrazová spojitost, návaznost jednotlivých vět a odstavců, deiktické výrazy, aktuální členění větné (viz textová lingvistika)